

یادنامه‌ای برای
گرامیداشت مقام علمی
استاد آیت‌الله
محمد واعظ‌زاده خراسانی

پاییز ۱۴۰۳

۲۹

داشته باشد که البته قابل نقد است اما اگر به علم رجال نگاه جامعی داشته باشیم، می‌بینیم که زندگی راویان در علم رجال به دو بخش سنوآت زندگی و دیدگاه‌های ایشان تقسیم می‌شود. شخصیت‌های زیادی هم در کتب رجال معرفی شده‌اند که زندگی‌شان با دیدگاه‌هایشان متفاوت بوده است. انصاف این است که در مورد اطلاعات ۹۰ سال زندگی ایشان، از ۴ سالگی که حافظه‌اش بیاری می‌کرد تا نشست و برخاست با علما و بزرگان مذاهب اسلامی، تحقیق و پژوهش شود و فهرستی از علمای امامیه و شیعه در ۷۰ یا ۸۰ سال اخیر که ایشان با آنها بحث و گفت‌وگو داشته، تهیه شود.

◀ ایشان در کلاس‌هایشان از چه کسانی نام می‌بردند و درباره‌شان صحبت می‌کردند؟

ایشان در گفت‌وگوهایشان اسامی همه آن بزرگان و شخصیت‌ها که پیش از انقلاب و در دهه‌های ۲۰، ۳۰، ۴۰ یا ۵۰ با آنها مصاحبت داشته‌اند یا ایشان را درک کرده بودند، خوب به یاد می‌آوردند. باید از استادان و علمایی که جایگاه و سعه و گستره اطلاعاتی و تواضع ایشان را تأیید کرده‌اند، فهرستی تهیه کنیم. ما هر موقع استاد را می‌دیدیم و در محضر ایشان بودیم، از هر کلامشان استفاده می‌کردیم. ایشان یک عالم جامع بی‌نظیر بودند. ایشان بسیار متواضع بوده و هیچ‌گاه حریم خیلی خاص و ویژه‌ای قائل نبودند، چنانکه نتوانیم با استاد بحث کنیم.

◀ اغلب گفته می‌شود که دیدگاه‌های ایشان با رویکردهای مشهور متفاوت بوده است. آیا از نظر شما هم چنین است و دلیلش چیست؟

بله، من این را قبول دارم که در حوزه‌های مختلف برخی دیدگاه‌های استاد با دیدگاه‌های مشهور متفاوت است که این هم برخاسته از نگاه جامعی است که ایشان داشته، خصوصاً در مسأله تقریب.

پادشاهان و بزرگان از فرق مختلف مذاهب اسلامی گفت‌وگو و مناظره کرده‌اند و نشست و برخاست داشته‌اند. چنین کسی فرق می‌کند با عالمی که به علت‌های مختلف نتوانسته نقاط مختلف دنیا را ببیند و با دیدگاه‌های مختلف آشنا شود. در واقع گستره اطلاعات و نگاه جامع ایشان درباره مذاهب مختلف، دلیل برخورد و گفت‌وگو با علمای مختلف اسلامی بوده است.

◀ رویکرد تمدنی ایشان چگونه در آثارشان بازتاب پیدا کرده است؟

می‌توانیم شخصیت استاد را در رویکرد حدیث‌پژوهی، قرآن‌پژوهی و دیدگاه‌های ایشان را در حوزه فقه‌پژوهی و اصول‌پژوهی جست‌وجو کنیم. هر چند به علت نگاه تمدنی ایشان که تبلور زیادی در رویکردهایشان داشته، مطالعه درباره شخصیت ایشان باید از زوایا و منظرهای مختلف مورد بررسی قرار گیرد.

البته استاد واعظ‌زاده در بعضی از مباحث، خصوصاً در تاریخ صدر اسلام، دیدگاه‌های متفاوتی نسبت به دیدگاه‌های مشهور داشتند و گاهی در مجالس عمومی یا خصوصی آنها را مطرح می‌کردند که همین امر باعث شده بود بعضی از آقایان، رجال و علما برخی از این دیدگاه‌ها را نپسندند.

می‌توان این طور گفت که نقد دیدگاه حضرت استاد هم نوعی عدالت است، اما نباید خدمات و جامعیت ایشان را، که کمتر در شخصیت‌های دیگر سراغ داریم، نادیده بگیریم. همچنین باید در نظر بگیریم فردی مانند ایشان که برخاسته از حوزه علمیه بودند، به عنوان نماینده حوزه ۶۰ سال با دانشگاه ارتباط داشته‌اند و اقدامات ارزشمندی نیز انجام داده‌اند.

اگر به تعبیرهایی که بسیاری از بزرگان در مقام علمی ایشان به کار بردند، رجوع کنیم، متوجه جایگاه و عظمت استاد واعظ‌زاده می‌شویم. ممکن است دیدگاه‌هایی که استاد در مورد برخی از خلفا و صحابه داشته‌اند، با دیدگاه‌های مشهور تفاوت